

Зарубіжні авторські зібрання

Абрагам Грейс
МЕРРИТТ

МІСЯЧНА ЗАПЛАВА

Харків
«ФОЛІО»
2024

ПЕРЕДМОВА

Виконавча рада Міжнародної наукової асоціації дозволила публікацію цієї розповіді доктора Волтера Т. Гудвіна з кількох причин.

Перша причина. Щоб офіційно покласти край чуткам, які називають таємницею Трокмартіна, і розвіяти скандальні підозри, які могли б заплямувати його репутацію, а також репутацію його юної дружини та молодого колеги, доктора Чарльза Стентона — ще з часу отримання запізнілої телеграми з Мельбурна (Австралія), в якій повідомлялося про зникнення першого корабля, що плыв до цього порту, та наступних повідомлень про зникнення його дружини й учасника їхньої експедиції на Каролінських островах.

Друга причина. Виконавча рада дійшла висновку, що досвід доктора Гудвіна під час героїчної спроби врятувати трьох людей, а також його висновки, зроблені на основі пережитих подій, є надто важливими для людства загалом, тож не можна допустити, щоб вони були викладені тільки в наукових статтях, зрозумілих лише професіоналам, чи скорочено й фрагментарно опубліковані в пресі.

Отже, Виконавча рада доручила панові А. Меррітту переписати текст, щоб він був доступний широкому загалу, використавши стенографічні нотатки доповіді доктора Гудвіна, доповнені його пізнішими спогадами та коментарями. Ця версія, після редагування і цензури Виконавчої ради Асоціації, й увійшла до цієї книги.

Волтер Т. Гудвін, доктор філософії та член Ради, без сумніву, є видатним американським ботаніком із бездоганною міжнародною репутацією та автором кількох епохальних наукових праць. Його історія дивовиж-

на — в найкращому значенні цього слова — та, хай там як, повністю підтверджена доказами, які він надав і які цілком прийняла організація, президентом якої я маю честь бути. Певні матеріали вилучено з цього тексту через надто небезпечні потенційні наслідки, до яких вони могли б спричинитися та завдати людству непоправної шкоди. Всі вони зберігатимуться в архіві.

*Дж. Б. К., президент
Міжнародної наукової асоціації*

Розділ 1
ДЕЩО НА МІСЯЧНІЙ ДОРІЖЦІ

Майже два місяці я провів на островах Антрекасто, збираючи матеріал для заключних розділів своєї книги, присвяченої флорі вулканічних островів південної частини Тихого океану.

[Детальнішу інформацію можна дізнатися з: G. Volkens, *Über die Karolinen Insel Yap*, in *Verhandlungen Gesellschaft Erdkunde Berlin*, XXVII (1901); J. S. Kubary, *Ethnographische Beiträge zur Kenntniss des Karolinen Archipel* (Leiden, 1889—1892); *De Abrade Historia del Conflicto de las Carolinas*, etc. (Madrid, 1886). — В. Т. Г.]

За день до від'їзду я прибув до Порт-Морсбі, щоб переконатися, що мої зразки цілі та неушкоджені доставлені на облавок «Королеви Півдня». І ось тепер, піддавшись ностальгії, я сидів на горішньому покладі та меланхолійно малював у своїй уяві довгі лінії шляху, що відокремлювали мене від Мельбурна, і ще довші, що лежали між мною та Нью-Йорком.

Це були якраз ті ранкові години, коли забарвлена в жовті тони земля Папуа постає перед вами у своєму найгіршому вигляді та справляє напрочуд похмуре враження. Небо затягнув охристий серпанок, і здавалося, що над островом витає, сповнений прихованої загрози, похмурий дух неблаганної ворожості, чекаючи слушного моменту, щоб спустити з ланцюга свої злісні сили. Можна було подумати, що це сама душа землі Папуа вилетіла з її неприборканого серця... зловісного навіть тоді, коли вона усміхається. Іноді вітер доносив до мене дихання незайманих джунглів, напоєне незвичними, таємничими та загрозовими ароматами.

Ось у такі ранкові години може видатися, що Папуа вкрадливо нашіптує про свою могутність і давнину, яка сягає допотопних часів, і я, як належить кожній білій

людині, щосили опирався її чарам. Розважаючись таким чином, я раптом побачив високого чоловіка, який широким кроком прямував по пірсу, а за ним услід, погойдуючись під вагою нової валізи, плентався хлопчисько з племені капа-капа. Мені здалося, що у цій високій постаті є щось знайоме. Тим часом, підійшовши до східців, добродій зазирнув мені просто в обличчя і, пильно придивившись, помахав рукою.

І тут я його впізнав.

Це був професор Девід Трокмартін. Трок, як я завжди його називав, був надзвичайно обдарованим, наділеним неабияким розумом і могутнім інтелектом, що не тільки для мене, його давнього товариша та приятеля, а також, наскільки я знав, і для доброго десятка інших шанувальників його таланту, слугувало джерелом постійного натхнення.

Тієї ж миті, коли я впізнав свого давнього друга, мене як громом вразило ще одне, несподіване і чомусь неприємне відчуття. Атож, це був Трокмартін, але водночас щось в особі цього чоловіка невлучливо спотворювало обличчя, яке я так давно й добре знав.

Незадовго до того, як я подався мандрувати цими краями, — либонь, і місяця не минуло, — я зустрівся з ним на невеликій вечірці, куди він сам мене запросив. Лише кілька тижнів тому Трокмартін побрався з Едіт, донькою професора Вільяма Фрезієра. Різниця у віці, принаймні, років у десять, не заважала молодій жінці поділяти інтереси та захоплення свого чоловіка та відповідати йому таким же гарячим (якщо це, звісно, можна уявити) коханням.

Школа, яку Едіт пройшла у свого батька, і палке, щире серце — ось дві безперечні переваги, що зробили її для чоловіка незамінною помічницею та ніжною коханою. (Користуюся цим словом у тому сенсі, який у нього вкладали в колишні часи). Разом із доктором

Чарлі Стентоном і Торою Хальвенсен — ця жінка, шведка за національністю, виховувала Едіт із дитинства — вони вирушили на Каролінські острови досліджувати Нан-Мадол: надзвичайно цікаву групу острівних руїн, розкиданих уздовж східного узбережжя Понапе, що входить до складу цього архіпелагу.

Я знав, що Трокмартін мав намір провести щонайменше рік серед цих руїн і відвідати не тільки Понапе, а й Леле: два місця, які подібні між собою, як брати-близнюки, і становлять найбільшу загадку людства. Нам мало що відомо про цю таємничу цивілізацію, що століттями процвітала задовго до того, як у Єгипті навчилися сіяти хліб: трохи про мистецтво та майже нічого про науку. Трокмартін повіз із собою надзвичайно складне експедиційне спорядження для роботи, яку мав намір там виконати і яка, як він сподівався, увіковічить його ім'я.

Що ж сталося? Що привело Трокмартіна у Порт-Морсбі? З чим пов'язані зміни, які я в ньому зауважив?

Поспіхом спустившись на нижню палубу, я знайшов його там — товариш стояв разом із корабельним боцманом. Не встиг я і рота розтулити, як Трокмартін обернувся, зупинивши мене енергійним жестом руки. І ось тут я побачив, у чому полягали зміни, що так мене схвилювали. Він, певна річ, збагнув за моїм раптовим мовчанням і тим, як я мимоволі відсахнувся, якого потужного шоку я зазнав, побачивши його зблизка. Зіниці Трокмартіна розширилися, він різко відсахнувся від боцмана, повагався... а тоді квапливо пішов до своєї каюти.

— Е... якийсь він дивний, еге ж? Сер знає він добре? — промовив боцман. — Схоже, ви його злякати.

Я пробелькотів щось незрозуміле і неквапливо попрямував до свого місця на палубі. Сівши в шезлонг, я напружив усі свої розумові здібності та спробував

сформулювати, що саме в образі Трокмартіна змусило мене сіпнутися, ніби я раптово наступив на змію.

І тут до мене дійшло, в чому річ.

Колишній Трокмартін, якому напередодні його ризикованої подорожі тільки-но перейшло за сорок, виглядав гнучким, струнким і м'язистим молодиком, енергійним і сповненим ентузіазму. Яскраво виражений інтелект і, як б сказав, якийсь дослідницький азарт визначали вираз обличчя Трокмартіна, на якому, як у дзеркалі, відбивався його розум у вічних пошуках.

Але Трокмартін, якого я щойно бачив, здавався зовсім іншим. Можна було подумати, що цьому чоловікові довелося пережити надзвичайно сильне почуття захоплення, а водночас не менш потужне відчуття страху, і на вершині відчутого глибокого потрясіння, що спопелило вщент його душу, риси обличчя мого товариша змінилися настільки, що скидалися на якусь застиглу маску, в якій нерозривно сплелися вираз екстазу та розпачу, — ніби ці два несумісні стани навідали його, тримаючись за руку, немов найкращі друзі, оволоділи ним і пішли геть, назавжди залишивши на його чолі незабутній слід свого перебування.

Авжеж, тут було чого лякатися. Бо неможливо навіть уявити, як можуть поєднуватись жах і захоплення, пекло та небо, як вони можуть поєднати свої руки... і вуста.

Проте саме ці почуття, що злилися в спекотному поцілунку, закарбувалися на обличчі Трокмартіна!

Занурившись у свої невеселі думи, я з мимовільною радістю стежив, як відступає назад берегова лінія, вітаючи в душі перші пориви свіжого вітру з відкритого океану. Я сподівався, що побачуся з Трокмартіном за ланчем, а тим часом цілком незбагненим чином все стискалося в мені на цю думку. Проте він не спустився на ланч, і я з полегшенням зітхнув, відчуваючи

й певне розчарування. Час пополудні я провів, неспокійно тиняючись біля каюти Трокмартіна, але він так і не з'явився. Відверто кажучи, я не мав великого бажання кликати його.

Не вийшов він і на обід.

Швидко згущувалися сутінки і насувалася ніч.

Бажаючи трохи розвіятися, я вийшов на палубу і попрямував до шезлонгів. «Королева Півдня» гойдалася на неспокійних хвилях, і я поквапився якнайшвидше зайняти своє місце.

Щільна завіса хмар, злегка підсвічена місяцем, що рухався за хмарами, затуляла небо; море навколо дуже відсвічувало. За ходом руху пароплава й обабіч спорадично виникали дивні збурення, які іноді трапляються в південних широтах Тихого океану; на поверхні води з'являлися і тут же зникали маленькі вири, ніби десь унизу дихали морські чудовиська.

Раптом двері на палубу відчинилися, і в темному отворі з'явився Трокмартін. Він нерішуче постояв, обводячи небо якимось дивним, пильним і жадібним поглядом, і потім повільно зачинив за собою двері.

— Троку, — покликав я, — ходіть сюди! Це я, Гудвін! Він рушив до мене.

— Троку, — почав я, щоб не марнувати часу даремно на пустопорожні балачки, — щось трапилося? Я можу вам допомогти?

Я відчув, як він увесь напружився.

— Я їду до Мельбурна, Гудвіне, — відповів він. — Мені треба дістати там деякі речі, вони мені терміново знадобилися. І ще мені потрібні люди... білі люди.

Трокмартін раптово замовк. Підвівшись із шезлонга, він пильно поглядав на північ. Я простежив за його поглядом і побачив, що далеко-далеко, на дуже великій відстані від нас, крізь хмари пробивається місяць. Майже на самому обрії можна було розрізнити його слабке

відображення на гладкій, немов полірованій поверхні моря; здалеку здавалося, що маленька цятка світла тремтить і пританцьовує. Хмари знову зійшлися, і відображення зникло. Пароплав повним ходом прямував на південь.

Трокмартін опустився у шезлонг. Тремтячими руками він запалив сірника, прикурив і потім із раптовою рішучістю обернувся до мене.

— Гудвіне, — сказав він, — мені потрібна допомога. Нема на світі такої людини, яка б потребувала допомоги більше, ніж я. Уявіть, що ви раптом опинилися в іншому світі, чужому та незнайомому, що вражає і лякає вас, і немає нічого гіршого, ніж його незрозумілі для вас радощі. Й ось ви, чужинець, перебуваєте там наодинці... Уявіть собі цю людину, і тоді ви зрозумієте, наскільки мені потрібна допомога.

Він раптом замовк і випростався, цигарка випала з пальців. Місяць знову продерся крізь хмари, цього разу вже значно ближчий. Може, з миля відокремлювала нас від цієї нерівної цятки світла, яку він відкидав на воду. За ним рухалася вузька смужка місячного сяйва — виглядало це так, ніби велетенська світляна змія неухильно суне на нас, націлившись, із самого краю землі.

Побачивши її, Трокмартін скам'янів, наче поинтер¹ перед знайденим виводком пташенят. Хвиля жаху запульсувала від нього до мене, але жаху, змішаного з якоюсь невимовною, інфернальною радістю. Хвиля вдарила мене і зникла, а я, відчуваючи солодку муку, так і тремтів.

Нахилившись уперед, Трокмартін уп'явся очима в місячну доріжку. Здавалося, що вся його душа зосередилася в цьому погляді. Доріжка все більше наближала-

---

¹ Англійський поинтер — порода собак.

ся, до неї залишалося менше, ніж пів милі. Наш пароплав летів, як на крилах, ніби тікав від переслідування, а за ним, розтинаючи хвилі потоком світла, швидко та невідвратно мчала місячна річка.

— Боже милосердний! — видихнув Трокмартін з таким пристрасним благанням про допомогу, якого мені ще ніколи і ні від кого не доводилося чути. А потім, уперше, я побачив... це!

Місячна доріжка, чітко вирізняючись у темряві, простяглася до самого виднокраю. Хмари над нашими головами розійшлися, утворюючи вузький прохід, ніби розкрилися лаштунки або розступилися води Червоного моря, щоб пропустити сонмища ізраїльтян. Обабіч місячне світіння обрамляли чорні тіні, які відкидали складки вищих шарів хмар, а між темними та непрозорими стінами, прямий, як струна, граючи, іскрячись і виблискуючи, швидко мчав він — сьайливий потік місячного сьайва.

Я швидше відчув, ніж побачив, наскільки далеко — здавалося, незмірно далеко — щось рухається на поверхні потоку, осяяного сріблом.

Спершу в полі зору з'явилося щось яскравіше, ніж сама доріжка сьайва, ніби дуже розпечена пляма. Воно безперервно рухалося в нашому напрямку: стрімко мчала опалесцівна² туманна хмаринка. Здавалося, що це летить, як стріла, якась крилата істота. Мені невиразно пригадалася даякська³ легенда про птаха Акла — крилатого посланця Будди: її пір'я зіткане з місячних променів, серце — опал, що ожив, а крила в леті вторять прозорій кришталевій музиці, що ви-

---

² *Опалесценція* — фізичне явище розсіяння світла каламутними розчинами з утворенням різних його відтінків.

³ *Даяки* — група австронезійських народів, корінне населення острова Калімантан.

дається білими зірками, але страшний дзьоб цієї птахи, каже легенда, зроблений із полум'я, щоб мучити душі невірних.

Чимраз швидше наближалася до нас невідома істота, і тут я почув наполегливе та мелодійне брязкання, ніби хтось виконував піцикато на скляній скрипці: такі кришталево чисті нотки видавали б діаманти, перетворені на звуки.

Зараз це щось уже досягло краю світлої доріжки, впритул наблизившись до бар'єра темряви, який усе ще відділяв наш пароплав від межі місячного потоку. Воно билось об цей бар'єр, як птаха б'ється об пруті клітки. Воно крутилося і вертілося в блискучих цівках повітря, у вирі мереживного світла, в спіралях випарів, що ожили. Дивні та незрозумілі спалахи миготіли в ньому, нагадуючи веселкові переливи перламутрових відблисків. Ще я помітив, що крізь нього повільно переміщалися сліпучо яскраві іскри та блискітки, ніби істота втягувала їх у себе з місячних променів, що його омивають.

Усе ближче і ближче підлітало воно, ковзаючи по блискучих хвилях, — все тоншою ставала, стискаючись, стіна тіні, що захищала нас. Усередині туманності можна було чітко розгледіти ядро — серцевину, в якій сконцентрувалося вкрай інтенсивне світіння: пронизана прожилками, промениста пляма молочно-білого кольору кипіла та вирувала, як жива. А над нею, в плутанині вібування вихорів і спіралей, виднілися сім світляних вогників.

Попри безперервний, але дивним чином упорядкований рух цієї... штукенції, вогники непорушно висіли просто над нею. Їх було сім, цих світлячків, схожих на сім маленьких місяців: один був забарвлений у перлово-рожевий колір, другий — у ніжний перламутрово-блакитний, третій — у яскравий шафранний,

у четвертого був той смарагдовий відтінок, який можна побачити у тропіках на мілинах біля островів, ще два мали мертвотно-білий і примарно-аметистовий кольори, а останній відливав сріблом, немов летюча риба, коли вона місячної ночі вистрибує з води.

Мелодійний брязкіт став іще гучнішим. Музика пронизувала вуха зливою крихітних наконечників гострих стріл, змушуючи серце тріумфально битися та завмирати від розпачу; вона підступала до горла неймовірним захопленням і стискала його рукою нескінченної скорботи.

Заглушаючи кришталеві нотки, почулися якісь вигуки бурмотіння: чіткі та виразні, вони водночас сприймалися як щось абсолютно чужорідне для нашого світу. Людське вухо могло сприймати ці вигуки лише після того, як мозок за допомогою свідомих зусиль переводив їх у земні звуки. При цьому в мене виникло дивне подвійне відчуття, ніби вся моя істота з непереборною силою прагне ввібрати в себе ці звуки, хоч у той сам час із жахом відсахується від них.

Трокмартін широким кроком підійшов до облака, обернувшись обличчям до цього неймовірного видава... Ще кілька ярдів відокремлювало його від краю корми. Крайній ступінь блаженного екстазу і крайній ступінь докучливого болю мирно уживалися на його обличчі, анітрохи не стаючи на заваді один одному. Надприродним чином ці протилежні почуття злилися в нелюдському образі, який не могла мати жодна з істот, створених Богом, дедалі глибше проникаючи йому в душу.

Так, мабуть, виглядав Сатана відразу після свого падіння: ще не втративши святості, ще споглядаючи небо, він уже бачив пекельну безодню.

А потім місячна доріжка миттєво розтанула. На небо насунулися хмари, ніби їх звела невидима рука. Звід-

кілясь із півдня почулося ревіння штормового вітру. І щойно щез місяць, одразу ж зникло й це дивне марево... Зникло, як зникає картинка в чарівному ліхтарі, якщо в ньому загасити свічку. Дзеленчання різко урвалося і запанувала мертва тиша... Така тиша настає після громового гуркоту. І більше нічого, лише тиша та непроглядна пітьма.

Я тремтів усім тілом, ніби вже стояв на самому краю безодні, але цілком випадково уникнув падіння в безодню, де, за переказами жителів Луїзіани, ховається рибалка і ловить на вудку людські душі.

Трокмартін простягнув руку й обійняв мене.

— Так я й думав, — сказав він. У його голосі з'явилися нові інтонації; холодна впевненість змінила всеохопний жах невідомості. — Аякже, тепер я все зрозумів! Ходімо до моєї каюти, друже. Адже тепер, коли ви теж це бачили, я можу розповісти... — він завагався. — Я зможу вам пояснити, що це було! — закінчив Трокмартін.

Ідучи з палуби, ми зіштовхнулися у дверях із першим помічником капітана. Трокмартін, спробувавши надати своєму обличчю більш-менш нормального вигляду, звернувся до нього:

— Насувається шторм?

— Атож, — відповів той. — Так виглядає, що штормитиме на всьому шляху до Мельбурна.

Трокмартін підняв голову, ніби його осяяла раптова думка. Він рвучко схопив за рукав помічника капітана.

— Як гадаєте, хмарна погода протримається... — він знітився, — ну, хоча б три наступні ночі, га?

— І навіть довше, — відповів моряк.

— Дяка Господу! — вигукнув Трокмартін, і я подумав, що зроду ще не чув у людському голосі стільки надії та полегшення, як зараз.

ЗМІСТ

Передмова	3
<i>Розділ 1</i> Дещо на місячній доріжці	6
<i>Розділ 2</i> «Мертві! Всі мертві!»	16
<i>Розділ 3</i> Місячний камінь	22
<i>Розділ 4</i> Перші зникнення	33
<i>Розділ 5</i> У Місячній заплаві	40
<i>Розділ 6</i> «Осяйний чорт їх забрав!»	52
<i>Розділ 7</i> Ларрі О'Кіф	67
<i>Розділ 8</i> Історія Олафа	73
<i>Розділ 9</i> Утрачена сторінка земної історії	82
<i>Розділ 10</i> Місячна заплава	90
<i>Розділ 11</i> Примари в ореолі полум'я	108
<i>Розділ 12</i> Кінець мандрівки	124
<i>Розділ 13</i> Йолара, жриця Осяйного бога	129
<i>Розділ 14</i> Правосуддя Лори	138
<i>Розділ 15</i> Розгніваний шепіт кулі	150
<i>Розділ 16</i> Йолара з Мурії проти Ларрі О'Кіфа	161
<i>Розділ 17</i> Лепрекон	181
<i>Розділ 18</i> Джетовий амфітеатр	190
<i>Розділ 19</i> Безумство Олафа	200
<i>Розділ 20</i> Спокушання Ларрі	218
<i>Розділ 21</i> Ларрі кидає виклик	238
<i>Розділ 22</i> Втеча від Тіні	250
<i>Розділ 23</i> Дракон-хробак і смертоносний мох	263
<i>Розділ 24</i> Багряне море	277

<i>Розділ 25</i>	<i>Троє Мовчазних богів</i>	<i>286</i>
<i>Розділ 26</i>	<i>Сватання Лакли</i>	<i>295</i>
<i>Розділ 27</i>	<i>Прибуття Йолари</i>	<i>312</i>
<i>Розділ 28</i>	<i>У лігві Двеллера</i>	<i>325</i>
<i>Розділ 29</i>	<i>Створення Осяйного бога</i>	<i>339</i>
<i>Розділ 30</i>	<i>Виникнення Місячної заплави</i>	<i>350</i>
<i>Розділ 31</i>	<i>Ларрі та жаболюди</i>	<i>359</i>
<i>Розділ 32</i>	<i>«Ваше кохання, ваше життя, ваші душі!»</i>	<i>367</i>
<i>Розділ 33</i>	<i>Зустріч титанів</i>	<i>377</i>
<i>Розділ 34</i>	<i>Прибуття Осяйного бога</i>	<i>388</i>
<i>Розділ 35</i>	<i>Прощавай, Ларрі!</i>	<i>400</i>